

<https://doi.org/10.15407/uhj2023.01.121>

УДК 94(477):355.012

Руслана ДАВИДЮК

доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України

Рівненський державний гуманітарний університет (Рівне, Україна)

davrus63@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0485-5121>

СТРАТА «В ОСОБЛИВОМУ ПОРЯДКУ» КОЛИШНІХ УЕНЕРІВЦІВ: РОЗСТРІЛЬНИЙ СПИСОК 1940 р.

Мета полягає у віднайденні, виокремленні діячів Української революції 1917—1921 рр., котрі долучились до громадсько-політичного життя міжвоєнної Волині, у списку цивільних людей, ув'язнених у тюрмах Західної України і розстріляних на підставі секретної постанови політбюро ЦК ВКП(б) від 05.03.1940. **Методологія** базується на принципах історизму, системності, верифікації, науковості. Задіяно біографічний, проблемно-пошуковий, хронологічний, ретроспективний методи. Важливим став метод локальної історії, а також просопографічний підхід для відтворення основних етапів біографії діячів УНР, що опинились у розстрільному списку. **Наукова новизна.** Проаналізовано і виокремлено групи діячів УНР, активістів громадського, культурного, політичного, кооперативного життя Волинського воеводства, які були арештовані органами НКВС, потрапили до спеціального списку й розстріляні без суду згідно з постановою політбюро ЦК ВКП(б) від 05.03.1940. **Висновки.** Катинський злочин — збірна назва розстрілу польських військовополонених, які утримувались у Козельському, Старобільському, Осташківському таборам, а також цивільних людей, котрі перебували в тюрмах Західної України і Західної Білорусії. Список останніх частково знаходиться у Галузевому державному архіві Служби безпеки України в окремому документі. У результаті аналізу

Цитування: Давидюк Р. Страта «в особливому порядку» колишніх уенерівців: розстрільний список 1940 р. *Український історичний журнал*. 2023. № 1 (568). С. 121—142. <https://doi.org/10.15407/uhj2023.01.121>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2023. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

ISSN 0130-5247. Український історичний журнал. 2023. № 1 (568)

цього списку віднайдено прізвища військових і цивільних діячів часів УНР, які у міжвоєнний період були пов'язані з Волинським воєводством, з'ясовано їхню долю після арешту органами НКВС. Доведено, що у згаданому списку були як місцеві уродженці, так і наддніпрянці, котрі після поразки революції в статусі політичних емігрантів осіли на території Західної Волині, що перебувала в складі II Річсполитої. Виділено групи волинських послів до польського Сейму і Сенату, діячів регіональної політичної партії Волинське українське об'єднання, представників освітнього, культурного, релігійного, кооперативного життя Волинського воєводства. Доведено, що активна громадянська позиція у період Української революції 1917—1921 рр., діяльність у міжвоєнний період стали основними причинами арешту органами НКВС і, згідно із секретною постановою політбюро ЦК ВКП(б) від 05.03.1940, подальшого розстрілу багатьох осіб, ув'язнених у тюрмах Західної України.

***Ключові слова:** Українська Народна Республіка, українська міжвоєнна політична еміграція, Волинське воєводство, репресії, розстріли, НКВС.*

Актуальність проблеми. В умовах розгортання повномасштабної війни Росії проти України зростає значення збереження історичної пам'яті як важливого складника української національної ідентичності. Знання про минуле впливає на формування громадянського суспільства, його консолідацію та зміцнення. Сьогодні як ніколи є актуальною думка М. Мариновича: «Неосмисленість і не засудженість злочинів комунізму — це проблема не тільки посткомуністичного простору, а й усього глобалізованого світу» [1, С. 31]. Незасудженість світом комуністичної ідеології призводить до нових злочинів, а Росія продовжує «традиції» сталінського режиму. Невиконання Женевської конвенції 1929 р., навмисні вбивства, обстріли цивільних будов, катування військовополонених були і залишаються одним із найважчих воєнних злочинів. Вбивство українських бранців 29.07.2022 в окупованому селищі Оленівка на Донеччині, яке вже асоціюють із катинським розстрілом 1940 р., тому яскраве підтвердження.

Складовими катинського злочину є не лише розстріл польських військовополонених, яких утримували у таборах Козельська, Старобільська, Осташкова, а й вбивство цивільних людей, ув'язнених у тюрмах Західної України і Західної Білорусії, що відбувалося на підставі секретної постанови політбюро ЦК ВКП(б) від 05.03.1940.

Розсекречення документів більшовицьких спецслужб дало змогу проаналізувати розстрільний список в'язнів західноукраїнських тюрем, виокремивши з них діячів УНР, які після поразки революції жили у Волинському воєводстві та активізували тут українське культурно-освітнє, театральне, церковно-релігійне, кооперативне життя. У силу об'єктивних причин у багатьох публікаціях трапляються неточності, помилки іноді інформація про долю цих арештованих відсутня.

Джерельну базу наукової розвідки становлять архівні документи, що зберігаються у Галузевому державному архіві Служби безпеки України м. Київ (ГДА СБУ), зокрема «Список особових справ арештованих, направлених у

НКВС СРСР» (далі «Список») ¹, «Переписка по оперативній роботі ОАВ (обліково-архівного відділу) КДБ (УАО КГБ) при РМ УРСР — по матеріалах за 1939—1940 рр. Західна Україна» ², а також документи ГДА СБУ у містах Тернопіль, Луцьк, Рівне, Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України (ЦДАВО), Центрального державного історичного архіву України (ЦДІА України, м. Львів), Галузевого державного архіву Служби зовнішньої розвідки України (ГДА СЗРУ), Держархівів Рівненської, Волинської областей, Государственного архива Брестской области (ГАБО), міжвоєнної періодики. Аналіз «Списку» в'язнів західноукраїнських тюрем засвідчує, що він не обмежується «польським сегментом», українці складають там вагому частку, поряд з євреями, росіянами, чехами та ін.

Історіографія проблеми. Зважаючи на вагомий масив історіографії теми «Катині», більшовицьких розстрілів, виокремимо лише ті праці, які безпосередньо дотичні до досліджуваної проблеми. Підґрунтям для розгляду означеної нами теми були праці українських [2], польських [3, 4], російських [5, 6] науковців, які переважно висвітлюють долі польських військовополонених та інтелігенції. У продовження дискусії українських вчених В. Кривошеї і Л. Онишко щодо «українського катинського списку» [7, С. 8—18], ми звертали увагу на українців, учасників Української революції, згодом громадян II Речіпосполитої, які були ув'язнені органами НКВС у тюрмах Західної України і потрапили під розстріл. Для з'ясування етапів життя фігурантів цього «Списку» цінними були наукові розробки українських учених. Щодо періоду Української революції — це дослідження В. Верстюка і Т. Осташко [8], Я. Тинченка [9, 10], П. Гай-Нижника [11], щодо міжвоєнного часу — праці С. Лиса [12, С. 604—614], П. Шиманського [13], А. Жив'юка і Р. Давидюк [14, С. 116—125; 15; 16], О. Ільїна [17], а також польського дослідника О. Вішки [18] та ін. Інформативним джерелом для написання статті була науково-документальна серія «Реабілітовані історією», зокрема книги Волинської, Рівненської та Тернопільської областей. Зауважимо на популяризації цієї теми на сайті «Історична правда» ³. Усе це допомогло з'ясувати основні віхи життя і долю окремих діячів УНР, мешканців Волинського воєводства. У такій постановці означена проблема цілісно не розглядалась у сучасній історіографії.

Дослідження «катинської справи», тобто вчиненого радянським керівництвом воєнного злочину — масового розстрілу військовополонених, інтелігенції II Річпосполитої, та спроби перекласти свою вину на нацистську Німеччину було визначальним для поляків після падіння комуністичного режиму, ставши своєрідним «щепленням від комунізму» [19, С. 2]. Однак більше як півстоліття правда про ці події була недоступна громадськості. Сьогодні інформація щодо злочину не є секретною, написані історичні до-

¹ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. 121 арк.

² Там само. Спр. 897. 274 арк.

³ Історична правда. URL: <https://www.istpravda.com.ua/tags/katin/>

слідження, проводилися розкопки, ексгумація залишків людських тіл, відомі механізми масових страт, названі виконавці. Перші важливі документи щодо військовополонених радянських таборів були передані 1990 р. М. Горбачовим, а російська сторона визнала, що за злочином у Катині стояла радянська влада в особі сталінських лідерів. 1992 р. за президентства Б. Єльцина оприлюднили ще одну частину матеріалів про Катинський розстріл, що зберігались у російських архівах, зокрема ключовий документ: постанову політбюро ЦК ВКП(б) від 05.03.1940. У травні 2010 р. полякам було передано частину томів «Катинської справи», однак подальші дії загальмувалися, й останні, найважливіші томи так і не були передані, попри обіцянки. До сьогодні на території Росії продовжує жити «катинська брехня» [6, С. 180—181; 19, С. 6—9; 20].

Розстріл військовополонених офіцерів, співробітників поліції, інтелігенції II Річпосполитої, зосереджених у таборах Козельська, Старобільська, Осташкова, відбувся за секретної постанови політбюро ЦК ВКП (б) від 05.03.1940, оформленої як згода шести членів політбюро: Й. Сталін, К. Ворошилов, В. Молотов, А. Мікоян поставили власноручні підписи, М. Калінін і Л. Каганович проголосували «за» заочно [6, С. 9—10]. У цій постанові, крім військовополонених, також йшлося про розстріл 11 тисяч арештованих, що перебували в тюрмах Західної України і Західної Білорусії, як «невиправних ворогів радянської влади».

Для керівництва підготовкою справ на цивільних осіб, що утримувались у західноукраїнських в'язницях, та подальшою розстрільною акцією, до Львова приїхав начальник Головного транспортного управління НКВС Соломон Мільштейн. До його обов'язків входило: організація додаткових арештів і прискорення підготовки справ на «трійку» в Москву. До того ж у кожному області Західної України були відправлені бригади працівників центрального апарату НКВС [6, С. 36]. 22.03.1940 Л. Берія підписав наказ «Про розвантаження тюрем НКВС УРСР і БРСР», відповідно до якого арештовані мали вивозитись із тюрем Західної України до в'язниць Києва, Харкова, Херсона для розстрілу. За деякими даними розстріли затягнулись до липня 1940 р. [6, С. 39]. Місця поховання розстріляних без суду цивільних людей залишаються невідомими. Хоча поширена думка, що етапованих розстрілювали і ховали на таємних цвинтарях НКВС поблизу згаданих міст, як у Биківні поблизу Києва. Вважаємо, що декого могли розстрілювати і в тюрмах Західної України.

03.03.1959 голова КДБ при Раді міністрів СРСР А. Шелєпін інформував М. Хрущова, що, виконуючи постанову політбюро ЦК ВКП(б) від 05.03.1940, НКВС розстріляло 14552 особи з таборів Козельська, Старобільська, Осташкова та 7305 осіб, котрих утримували у тюрмах Західної України і Західної Білорусії, загалом 21 857 [5, С. 601; 19, С. 19].

Заступник голови Служби безпеки України 05.05.1994 передав офіційним представникам Польщі «Список» з іменами 3435 осіб, що зберігається у ГДА СБУ. Польська сторона назвала його «українським катинським списком». Документ був перекладений польською мовою і виданий окремою

книжкою 1994 р. [21]. Уведена у публічний простір назва «український катинський список», на нашу думку, визначається, насамперед, територіальним аспектом, адже йшлося про розстріли арештованих людей різних національностей, яких утримували у тюрмах Західної України.

«Список» — це алфавітний перелік особових тюремних справ на арештованих у Західній Україні, а згодом розстріляних без суду громадян II Річпосполитої, який був відправлений з Києва, за підписом начальника I-го спецвідділу НКВС УРСР Ф. Цветухіна, до Москви начальнику I-го спецвідділу НКВС СРСР Л. Баштакову. У «Списку» вказано 3459 осіб, однак реальна їх кількість 3435, оскільки четверо вписано помилково та викреслено, також є помилки у нумерації⁴. У документі зазначено порядковий номер, прізвище, ім'я, по батькові, рік народження людини та сигнатура (наприклад 41/3-107), подібна до тієї, що була в етапних списках розстріляних в'язнів з таборів Козельська та Осташкова. Оприлюднена інформація, що перша цифра вказувала на тюрму відповідного міста (№ 41, 42, 57 — Тернополя, Чорткова, Стрия; № 43 — Луцька, № 55, 71, 72 — Львова, Перемишля; № 56, 65 — Дрогобича, № 64 — Івано-Франківська, № 66, 67 — Рівного); друга цифра позначала групу розстріляних, третя — порядковий номер розстріляного у групі⁵ [22, С. 281; 23]. Водночас ретельний аналіз «Списку» засвідчує, що перша цифра не завжди відповідала тюрмам згаданих вище міст, тому цей аспект ще потребує глибшого і детальнішого дослідження.

Українські вчені В. Кривошея і Л. Онишко, звертаючись до згаданого «Списку», зауважували що «недоцільно трактувати 3435 осіб як виключно колишніх офіцерів, жандармів та поліцейських Другої Речі Посполитої... Цих людей було заарештовано не за національною ознакою, а, здебільшого, за класовою — як осіб, що були «ворогами радянської влади». Навіть із цього боку ми не маємо підстав вважати усіх осіб зі «Списку» поляками за національністю» [7, С. 17].

Наше дослідження доводить, що серед страчених осіб, прізвища яких зазначено у «Списку», була група українських діячів, колишніх учасників революції 1917—1921 рр., які зробили внесок у розвиток міжвоєнної Волині і були страчені не так за «класовою», як за політичною ознакою. У 1920—1930-х роках більшовики вважали своїми ідеологічними ворогами саме діячів УНР, яких узагальнювали словом «петлюрівці». «Петлюрівцем» називають всякого, хто думає по-українськи, всякого українського патріота»⁶, — зазначала «Українська Трибуна». Щодо національної належності, то крім поляків і українців у «Списку» знаходимо прізвища чеських, російських, єврейських громадських діячів міжвоєнної Волині. Вважаємо, що віднайдення біографій і з'ясування долі людей різних національностей (поляків, українців, євреїв, росіян, чехів та ін.) у «Списку» може стати предметом подальших досліджень.

⁴ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. Арк. 121.

⁵ Там само. Ф. 5. Спр. 926.

⁶ ЦДАВО України. Ф. 3327. Оп. 1. Спр. 22. Арк. 46.

Справи, заведені на арештованих, а згодом розстріляних за «Списком» людей, підлягали знищенню, тому відсутність архівно-кримінальної справи (АКС) на арештовану особу в українських архівах або ж наявність іноді лише контрольно-наглядової справи (КНС) є певним підтвердженням її трагічної долі — розстрілу.

«Список» уміщує прізвища п'ятьох парламентарів від Волині: сенаторів М. Маслова і О. Левчанівської, послів І. Гловацького, М. Тележинського, В. Мохнюка. Усі вони, тією чи іншою мірою, долучились до подій Української революції 1917—1921 рр.

Уродженець Полтавщини Микола Маслов переїхав з Петрограда до Києва після більшовицького перевороту 1917 р. Включившись у вир Української революції, був керівником канцелярії Малої ради УНР, очолював юридичний відділ Міністерства закордонних справ УНР, згодом став директором Вінницького кооперативного союзу. 1920 р. разом з родиною емігрував до Польщі, працював до 1927 р. у банку м. Влоцлавек Варшавського воєводства. У червні 1927 р. отримав призначення керівника відділу сільськогосподарської техніки при земельному управлінні «самоуряду» м. Луцьк. Будучи поміркованим громадсько-політичним діячем, став одним із основоположників проурядової української регіональної партії Волинське українське об'єднання (ВУО), ініціатором утворення Волинського громадського комітету допомоги голодуючим (ВГКДГ) у радянській Україні (1933—1934), управителем маєтку Луцького Чеснохрестного братства, головою Товариства ім. Лесі Українки, яке опікувалося українськими приватними гімназіями в Луцьку і Кременці. За списком № 1 від провладного Безпартійного блоку співпраці з урядом (*Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem, BBWR*) був обраний сенатором III каденції (1930—1935) від Волинського воєводства і сенатором IV каденції від ВУО⁷ [24, С. 49, 68, 371; 25, С. 1]. В історичній літературі є інформація, що сенатор М. Маслов помер на засланні у Казахстані 1942 р. [26, С. 1483—1484]. Насправді, документи свідчать, що його стратили згідно із секретною постановою політбюро ЦК ВКП(б):

«1877. Маслов Микола Васильович, 1880 р. н., 43/2-92»⁸.

Перша жінка-сенаторка від Волині Олена Левчанівська (у дівочтві Гродзінська) в 1918—1919 рр. жила та працювала в Житомирі, викладала у школі для дорослих, брала участь у виданні «Волинської газети», «Громадянина», займалася культурно-просвітницькою та громадсько-політичною роботою. Після повернення 1921 р. на малу батьківщину обрана сенаторкою польського парламенту першого скликання (1922—1927). Гарна освіта, знання іноземних мов допомогло їй актуалізувати «українське питання» на міжнародних конгресах у Парижі, Празі, Женеві. У виступах звинувачувала польську владу в нищенні українського села, насадженні осадників, недофінансуванні та

⁷ Держархів Волинської обл. Ф. 277. Оп. 1. Спр. 882. Арк. 3—5, 15; Ф. 198. Оп. 1. Спр. 4. Арк. 1—10.

⁸ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. Арк. 67.

полонізації дитячих притулків, порушувала питання про становище в'язнів, свавілля судової системи Польщі. Крім того, О. Левчанівська була членкинею «Просвіти», займалась просвітницькою та добродійною діяльністю серед селян⁹ [12, С. 604—614; 27]. Арештована 1939 р. і страчена без суду за згаданою вище секретною постановою:

«1672. Левчанівська Олена Карпівна, 1881 р. н., 43/3-37»¹⁰.

Учитель і кооператор Інокентій Гловацький до 1919 р. разом з родиною мешкав у с. Великий Скнит Аннопільської волості Острозького повіту (село відійшло до УСРР). 1919 р. переїхав до Острога, де як урядовець УНР зміг запобігти у місті єврейському погрому. У міжвоєнний період займався кооперацією, став директором кооперативного банку м. Острог (1925), представником наглядової ради Союзу українських кооперативів м. Острог (1929). Поділяючи позицію українсько-польського порозуміння, за списком № 1 від провладного *BWIR* обраний сенатором III каденції (1930—1935) від Волинського воєводства. Згодом став членом Здолбунівського повітового сеймику, вийтом с. Здовбиця цього ж повіту (1935—1937). Належав до ВУО, ініціював відкриття в повіті його культурно-освітніх філій — «Просвітянських хат», входив до управи ВГКДГ у радянській Україні, очолював острозьку філію Товариства ім. митрополита Петра Могили¹¹ [28, С. 6]. Острозький РВ НКВС 18.10.1939 завів на І. Гловацького, як на «члена польського сейму, що підтримував зв'язки з учасниками УНР», спостережну агентурну справу під кодовою назвою «Воєнний»¹². Через місяць, 18.11.1939, колишнього посла арештували. У розстрільному списку він значиться під номером 687:

«687. Гловацький Інокентій Дементійович, 1886 р. н., 41/3-54»¹³.

Архівна КНС та облікова картка на посла були спалені 08.06.1956, агентурна ж справа знаходиться у Москві¹⁴.

Член УЦР, Крайового комітету охорони революції в Україні (жовтень 1917 р.), державний інспектор військ УНР, начальник відділу закордонних закупок Головної управи постачання Військового міністерства УНР, диригент першого Українського національного хору Михайло Тележинський, уродженець с. Булаї Бердичівського повіту, у міжвоєнний період продовжував практикувати як композитор, хоровий диригент, публіцист. Був автором музичних збірок, займався громадською роботою, працював у товариствах «Просвіта», «Рідна хата», послідовно виступав за українізацію православної церкви в Польщі. Поділяв політику українсько-польського порозуміння, тож

⁹ ЦДІА України, м. Львів. Ф. 309. Оп. 2. Спр. 247. Арк. 1.

¹⁰ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. Арк. 60.

¹¹ Держархів Волинської обл. Ф. 63. Оп. 1. Спр. 27. Арк. 4; Спр. 3. Арк. 203; Держархів Рівненської обл. Ф. 33. Оп. 4. Спр. 43. Арк. 231; ЦДІА України, м. Львів. Ф. 309. Оп. 2. Спр. 257. Арк. 24.

¹² ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 897. Арк. 255.

¹³ Там само. Спр. 926. Арк. 26.

¹⁴ Там само. Спр. 897. Арк. 192, 225.

став генеральним секретарем управи ВУО, був обраний послом до польського сейму III каденції (1930—1935) від провладного *ВВВР*. Після завершення посольської роботи 1936 р. прийняв духовний сан, служив священником Василівської церкви у Володимирі¹⁵ [8, С. 218, 238; 13, С. 49; 14, С. 116—125]. Заарештований 1939 р. і страчений без суду:

«2909. Тележинський Михайло Федорович, 1886 р. н., 43/2-62»¹⁶.

Мобілізований до російської армії у Першу світову війну Василь Мохнюк долучився до процесу українізації військових частин, брав участь у боях проти більшовиків і поляків. 1919 р. потрапив у польський полон, перебував у таборах Домб'є та Ланцут. Повернувшись до рідного Любомля, зайнявся господарством і громадською діяльністю. Послом став 21.06.1923, замінивши Миколу Пирогова, котрого влада позбавила депутатського мандату через відсутність польського громадянства. Будучи прихильником лівих поглядів, з 1924 р. увійшов до клубу Українських соціал-демократів, однак стати членом Комуністичної фракції у парламенті відмовився. Брав участь у кооперативному житті Любомля, був співвласником книжкового магазину «Наша культура». 1928 р. проводив передвиборчу агітацію від партії «Сельроб» (правиця). Звинувачений польською владою у поширенні радянофільських поглядів. У вересні 1939 р. як член тимчасового комітету у Любомлі вітав прихід Червоної армії, а 24 грудня того ж року був заарештований органами НКВС [29, С. 567—574; 30, С. 20—25; 31, С. 4—5]. У «Списку» значиться під зросійщеним прізвиськом «Махнюк»:

«1897. Мохнюк Василь Юстимович, 1895 р. н., 65/1-10»¹⁷.

Після Другої світової війни УКДБ у Волинській області розслідувало справу посла за заявою його дружини, але з'ясувати обставини арешту і загибелі, зрозуміло, «не змогли», тому справу припинили 18.10.1966 «за відсутністю доказів», а В. Мохнюка реабілітували¹⁸.

Серед фігурантів «Списку» знаходимо учасників Української революції, які у міжвоєнний час стали відомими культурно-освітніми діячами у Волинському воєводстві, зокрема директора Рівненської української приватної гімназії Якова Бичківського (Бичковського), учителя Гната Стаднюка, засновника Волинського українського театру (ВУТ) у Луцьку Миколу Певного.

Яків Бичківський народився у с. Велика Клецька Рівненського повіту в родині священника, закінчив Варшавський університет, був мобілізований в Армію УНР. У міжвоєнний період вчителював, а в 1930—1939 рр. очолював Рівненську українську приватну гімназію, викладав там латинську мову, був одним із солістів гімназійного хору. У 1920-х роках складав пожертви «Українському товариству допомоги емігрантам з України та їх родинам у Каліші», належав до управи «Українського громадянського комітету допомоги емігрантам в Польщі» з центром у Рівному, який утворив і очолив отаман

¹⁵ Держархів Волинської обл. Ф. 200. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 7 зв.

¹⁶ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. Арк. 102.

¹⁷ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. Арк. 68.

¹⁸ Держархів Волинської обл. Ф. 4666. Оп. 2. Спр. 1471.

Армії УНР Володимир Оскіако. У 1930-х роках, будучи членом ВУО, входив до рівненського осередку ВГКДГ у радянській Україні, філії Товариства ім. митрополита Петра Могили. Працював у товаристві «Українська школа», яке опікувалось Рівненською українською приватною гімназією, намагався усіляко сприяти розбудові навчального закладу, що виховав покоління українських патріотів. Продовжував вчителювати у середній школі Рівного 1939 р.¹⁹ [32, С. 2; 33, С. 138—139]. Колишній директор був заарештований 21.03.1940 УНКВС у Рівненській області²⁰:

«217. Бичківський Яків Федорович, 1889 р. н. 66/3-32»²¹.

Архівну КНС і облікову картку Я. Бичківського спалили 08.06.1956²².

Учитель за фахом, просвітянин, губернський комісар УЦР у Чернігові (березень 1918 р.) Гнат Стаднюк у роки революції підтримував процес українізації шкіл, працював директором Кам'янець-Подільської Маріїнської гімназії. Після поразки революції як уенерівський політичний емігрант осів у Ковелі. У цьому місті очолював Український громадський комітет з ушанування пам'яті Симона Петлюри, був членом управи місцевих проурядових організацій: культурно-добродійного товариства «Основа», товариства «Рідна хата», Головної управи ВУО. У Ковелі продовжував вчителювати до арешту 1939 р.²³ [34, С. 6; 35, С. 24, 27, 76; 36, С. 3]:

«2784. Стаднюк Гнат Васильович, 1888 р. н., 43/2-53»²⁴.

Відомий актор Микола Певний, уродженець Полтавщини, навчався у Варшавській політехніці, а театральну освіту здобув на драматичних курсах Райгофа у Петрограді. Як сотник Армії УНР був інтернований. У таборах Каліша, Страдома, що поблизу Ченстохови, організовував аматорські театральні гуртки. У кінці 1921 р. виїхав до Чехословаччини, працював актором, згодом став директором театру в Ужгороді. 1927 р. разом із молодію дружиною, уродженкою Вінниччини, акторкою Антоніною (Ніною) Машкевич, переїхав до Варшави, де на той час перебував його старший брат Петро, працював у редакції газети «Українська нива». З 1928 р. вони усі разом перебрались до Луцька. Микола заснував ВУТ, колектив якого щороку подорожував Волинським воеводством, поставивши сотні українських вистав. Розпочати новий сезон із вересня 1939 р. директорів українського театру не вдалося. Брат Петро з по-

¹⁹ Галузевий державний архів Служби зовнішньої розвідки України (ГДА СЗРУ). Ф. 1. Спр. 12617. Т. 8. С. 197; Т. 6. Арк. 198; Держархів Волинської обл. Ф. 60. Оп. 1. Спр. 3. Арк. 3 зв.—4; Держархів Рівненської обл. Ф. Р-2. Оп. 2. Спр. 9. Арк. 11; Ф. 33. Оп. 4. Спр. 3. Арк. 22; Спр. 74. Арк. 314; Ф. 30. Оп. 20. Спр. 842. Арк. 9.

²⁰ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 897. Арк. 135.

²¹ Там само. Спр. 926. Арк. 9.

²² Там само. Спр. 897. Арк. 192.

²³ Держархів Волинської обл. Ф. 198. Оп. 1. Спр. 12. Арк. 24; Держархів Рівненської обл. Ф. 33. Оп. 4. Спр. 29. Арк. 5; ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 6, Спр. 69848. Т. 2. Арк. 14; ГДА СБУ, м. Луцьк. Ф. П. Спр. 8254. Арк. 13.

²⁴ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. Арк. 98.

чатком війни виїхав до Варшави, кликав із собою Миколу, проте той сказав: «Я артист, мене чіпати не будуть»²⁵ [15, С. 102—109; 37, С. 2; 38, С. 2]. Утім, нова влада «шкідливий для народу театр закрила», а директора заарештувала: «2245. Певний Микола Герасимович, 1887 р. н., 43/2-93»²⁶.

Родина Певних давно була «на контролі» в органах НКВС. У вересні 1930 р. на братів ОДПУ у Харківській області розпочало справу агентурної розробки «Петровичі філософи»²⁷, внаслідок чого двох інших братів з цієї родини, Георгія і Олександра Певних, що жили в УСРР, розстріляли як «ворогів народу» у 1930-х роках [15, С. 98—99].

Ще однією групою, розстріляною за «Списком», були урядовці, управлінці періоду УНР, які долучились до громадсько-політичного життя міжвоєнної Волині. Член УПСР, інженер за фахом Леонід Михайлів був міністром праці в уряді В. Голубовича, в. о. міністра праці в уряді В. Чехівського, керуючим справами Міністерства праці в уряді С. Остапенка. У 1919—1921 рр. служив у Дипломатичній місії УНР у Польщі. Один із засновників Українського центрального комітету (УЦК) у Польщі — організації для захисту політемігрантів УНР. Після революції спочатку жив у Чорткові, згодом перебрався до Луцька. Як прихильник політики українсько-польського порозуміння 1931 р. став членом Головної управи ВУО та воєводської ради *ВВВР* у Луцьку. Працював в «Українбанку», був членом «Товариства ім. Лесі Українки», головував у товаристві «Рідна хата», що була культурно-освітньою філією ВУО. 1937 р. обраний лавником міської ради Луцька. Заарештований органами НКВС 1939 р.²⁸ [8, С. 236; 26, С. 1560; 39, С. 593—595; 40, С. 6]. Страчений без суду:

«1957. Михайлів Леонід Дмитрович, 1885 р. н., 43/2-90»²⁹.

Уродженець Харківщини, учасник Першої світової війни Степан Письменний був членом УЦР, секретарем Українського генерального військового комітету, скарбником Військового міністерства УНР. Після поразки революції емігрував до Польщі, з 1922 р. мешкав у с. Зарицьк Дядьковицької гміни Рівненського повіту. Працював на Рівненській електростанції, одружився з донькою православного священника. Брав активну участь у заснуванні та роботі рівненської філії УЦК, представляв її на з'їздах УЦК у Варшаві. Був членом ВУО й обіймав посади в проурядових організаціях Рівного, зокрема товаристві «Українська школа», спортивному клубі «Горинь», був інструктором з організації «Просвітянських хат» ВУО. Арештований НКВС у Рівному³⁰ [8, С. 221, 237]:

²⁵ Держархів Волинської обл. Ф. 200. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 7 зв.

²⁶ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. Арк. 80.

²⁷ Там само. Спр. 897. Арк. 8—9.

²⁸ Держархів Рівненської обл. Ф. Р-2771. Оп. 2. Спр. 4253. Арк. 29; ЦДАВО України. Ф. 3508. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 9, 11.

²⁹ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. Арк. 70.

³⁰ Держархів Рівненської обл. Ф. 30. Оп. 20. Спр. 845. Арк. 5, 24, 28; Спр. 841. Арк. 10, 148; Спр. 842. Арк. 19, 25; Ф. 33. Оп. 4. Спр. 29. Арк. 827; Ф. Р-2771. Оп. 2. Спр. 3662. Арк. 15.

«2311. Письменний Степан Дмитрович, 1885, 66/3-23»³¹.

КНС, заведена УНКВС у Рівненській області на С. Письменного 23.12.1939 як «на керівника військової канцелярії уряду Петлюри, керівника польської контрреволюційної організації», була знищена 08.06.1956³². Питання про місце розстрілу заарештованих і страчених без суду цивільних людей залишається не з'ясованим, однак натрапляємо на інформацію, що С. Письменний «розстріляний у концтаборі в Старобільську під Харковом» у [9, С. 340].

Один із засновників Української народно-республіканської партії (УНРП), член Вищої військової ради Генерального штабу, очільник управління преси і інформації в уряді УНР Олександр Ковалевський як політичний емігрант оселився спочатку в Кременці, згодом перебрався до Луцька. Саме його призначили заступником головного уповноваженого УЦК у Волинському воєводстві. У 1920-х роках фіксуємо зростання активності О. Ковалевського у кооперативній роботі як організатора і керівника «Українбанку» в Луцьку (1924), одного з ініціаторів проведення 08.08.1926 у воєводському центрі II конференції представників української споживчої і кредитової кооперації Волині, Холмщини і Підляшшя, організатора низки кооперативних курсів на Волині. У середині 1920-х років, будучи членом, заступником голови Луцької «Просвіти», він співпрацював з львівською газетою «Діло» та партією УНДО. Подібна громадська позиція призвела до арешту польською поліцією. Ймовірно, це вплинуло на зміну політичних вподобань О. Ковалевського, адже наприкінці 1920-х років він доєднався до проурядової волинської групи «Українська нива», а після утворення ВУО увійшов до Головної управи цієї партії. Активно практикував як журналіст, публікував численні статті на різну тематику, у 1937—1939 рр. працював головним редактором пресового органу ВУО — газети «Волинське слово», що замінила «Українську ниву». На сторінках редагованого часопису часто полемізував із галицькими політиками. Є інформація про арешт О. Ковалевського органами НКВС, однак його подальша доля залишалась невідомою³³ [15, С. 59—74; 41, С. 2; 42, С. 2—3]. Нині маємо документальне підтвердження, що кооператор і журналіст потрапив до розстрільного списку під номером 1343.

«1343. Ковалевський Олександр Олександрович, 1888 р. н., 43/2-94»³⁴.

Міністерський службовець періоду УНР Михайло Чирко, осівши разом з дружиною Ганною у міжвоєнному Луцьку, працював у міській раді (1927), був головою культурно-освітньої секції Луцької «Просвіти» (1927—1928). У 1930-х роках брав участь у роботі низки лояльних до польської влади українських організацій (Луцьке Чеснохрестне братство, Український кооперативний банк, Товариства ім. митрополита Петра Могили, спортивне товари-

³¹ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. Арк. 82.

³² Там само. Спр. 897. Арк. 234.

³³ Держархів Волинської обл. Ф. 200. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 7; Держархів Рівненської обл. Ф. Р-2771. Оп. 2. Спр. 4253. Арк. 29.

³⁴ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. Арк. 49.

ство «Стир»³⁵ [16, С. 459; 41, С. 2; 43, С. 2; 44, С. 4]). Його прізвище також віднаходимо у згаданому «Списку»:

«3221. Чирко Михайло Гаврилович, 1883 р. н., 57/1-120»³⁶.

Никифор Лотоцький, уродженець с. Млини Новоград-Волинського повіту на Житомирщині, здобув вищу освіту, після поразки революції перебрався на територію Польщі. Спочатку жив у містечку Колки, працював директором банку. На початку 1930-х років перебрався до Луцька, отримав посаду у Ремісничому банку. Займаючи проурядову позицію, був членом багатьох конформістських до влади інституцій: ВУО, Волинського українського театрального товариства (ВУТТ), «Рідної хати», Товариства ім. митрополита Петра Могили, Луцького осередку ВГКДГ у радянській Україні. Власного житла у Луцьку родина не мала, мешкали в орендованій квартирі, де Н. Лотоцького й заарештували 23.09.1939³⁷ [45, С. 10; 46, С. 5; 47, С. 5]:

«1734. Лотоцький Никифор Антонович, 1892 р. н., 43/2-89»³⁸.

Для з'ясування долі Н. Лотоцького, за заявою його дружини, котра разом із донькою повернулася зі спецпоселення, 1960 р. була відкрита та «успішно» припинена слідча справа: через «відсутність відомостей про місцезнаходження підсудного». Н. Лотоцького реабілітували³⁹. Однак на той час радянська система ще надійно ховала свої злочини.

Потрапив під більшовицький арешт уродженець Поділля, службовець Привіслянської залізниці, земський начальник у Брестському повіті, мировий суддя за часів Російської імперії Микола Крижанівський. Згодом він працював в урядових структурах УНР, був близьким приятелем Андрія Ливицького, з 1922 р. долучився до українського громадського життя Берестейщини як член «Просвіти», один з ініціаторів заснування української школи ім. О. Стороженка. Натрапляємо на інформацію, що 1936 р. М. Крижанівський був звільнений за українську діяльність і виїхав до Варшави, де проживали на той час його сини: публіцист і письменник Андрій та молодший син Петро [17; 48, С. 100—102; 49, С. 81—83; 50, С. 85—39]. Однак залишається цілком незною волинська сторінка біографії М. Крижанівського, адже 1937 р. він разом із дружиною Лідією жив і працював у Луцьку, був членом редколегії «Волинського слова», управи ВУТТ, «Товариства ім. Лесі Українки» [47, С. 5; 51, С. 6]. Про арешт Миколи Крижанівського 1939 р. у Луцьку свідчив на допиті Микола Маслов (текст цього допиту зберігається у документах АКС на посла Микиту Буру)⁴⁰. Цифри 43 у сигнатурі «Списку» підтверджують, що перебував арештований у Луцькій тюрмі:

³⁵ Держархів Волинської обл. Ф. 63. Оп. 1. Спр. 27. Арк. 4; Держархів Рівненської обл. Ф. 33. Оп. 4. Спр. 42. Арк. 24; ГДА СБУ, м. Тернопіль. Ф. П. Спр. 2124. Арк. 18 зв.

³⁶ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. Арк. 113.

³⁷ Держархів Волинської обл. Ф. 63. Оп. 1. Спр. 27. Арк. 4; Держархів Рівненської обл. Ф. Р-2771. Оп. 2. Спр. 4253. Арк. 29.

³⁸ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. Арк. 62.

³⁹ Держархів Волинської обл. Ф. 4666. Оп. 2. Спр. 694.

⁴⁰ Держархів Рівненської обл. Ф. Р-2771. Оп. 2. Спр. 4253. Арк. 29.

«1536. Крижанівський Микола Климентійович, 1876 р. н., 43/2-91»⁴¹.

Вважаємо, що саме він був розстріляний відповідно до згаданої вище секретної постанови, а не, як вважалося раніше, діяч ЗУНР Микола Крижанівський, який жив у Львові [52, С. 589].

Службу в Армії УНР більшовики розцінювали як першопочаткову причину арештів, тому колишні українські вояки відразу потрапляли у фокус органів НКВС. Багато хто з них отримав різні терміни ув'язнення, деякі прізвища бачимо у «Списку». Серед останніх — уродженець с. Попівка Конотопського повіту Чернігівської губернії, сотник Армії УНР Олександр Калюжний. Після інтернування у таборі Каліша, з кінця 1922 р. він проживав у Ковелі, працював на залізниці, згодом у кооперації. Активно захищав і популяризував життя діячів УНР в еміграції на Волині, був секретарем ковельської філії УЦК, кореспондентом паризького «Тризуба», представником Бібліотеки ім. Симона Петлюри у Парижі. Крім того, належав до ВУО, працював у ковельській філії «Рідної хати», очолював у місті Товариство ім. Симона Петлюри. Наприкінці 1930-х років польська влада затримувала його, звинувачуючи у прихильності й поширенні «націоналістичних ідей»⁴² [18, С. 582]. Потрапивши під арешт органів НКВС 1939 р., він опинився серед фігурантів сумнозвісного «Списку»:

«1213. Калюжний Олександр Прокопович, 1897 р. н., 65/1-49»⁴³.

Подібна доля спіткала поручника Армії Української Держави, старшину Армії УНР Михайла Євчука, котрий у міжвоєнний період проживав у с. Лаврів, гміни Полонка Луцького повіту, де служив священником [10, С. 255; 11]. Його розстріляли за секретною постановою 1940 р., а не під час розстрілів в'язнів Луцької тюрми у червні 1941 р., як вважалося раніше [53, С. 295]:

«1004. Євчук Михайло Петрович, 1895 р. н., 43/2-66»⁴⁴.

Знаходимо у «Списку» прізвище військового судді, хорунжого Армії УНР Олександра Воскобійникова, котрий після поразки революції жив у м. Острог, там одружився, завів господарство, пасіку. Не залишався осторонь громадської роботи: належав до місцевої філії УЦК, 1936 р. очолив лояльне до польської влади Українське добротинне товариство в Острозі⁴⁵ [10, С. 252]:

«572. Воскобійників Олександр Павлович, 1893 р. н. 66/3-43»⁴⁶.

Випускник Спільної юнацької школи з підготовки старшин при 3-й Залізній дивізії хорунжий Армії УНР Михайло Позлацаний після інтернування приїхав на роботу до цукроварні Шпанова Рівненського повіту, де сформувалась трудова колонія колишніх вояків Армії УНР. З часом перебрався у с. Гумен-

⁴¹ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. Арк. 56.

⁴² Держархів Волинської обл. Ф. 198. Оп. 1. Спр. 12. Арк. 24; Ф. 1. Оп. 2. Спр. 7914. Арк. 98, 106; ГДА СБУ, м. Київ, ф. 13. Оп. 55. Спр. 305. Арк. 27.

⁴³ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. Арк. 44.

⁴⁴ Так само. Арк. 37.

⁴⁵ Держархів Рівненської обл. Ф. Р-2771. Оп. 2. Спр. 234. Арк. 11; Спр. 2908. Арк. 5 зв.; ГДА СЗРУ. Ф. 1. Спр. 12617. Т. 6. Арк. 2.

⁴⁶ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. Арк. 22.

ники того ж повіту, відкрив власний магазин, займався домашнім вчительством. Адміністратор «Літературно-мистецького товариства ім. Лесі Українки» у Рівному, член місцевої філії УЦК, підтримував контакти з розвідкою УНР, очолюваною І. Литвиненком (Морозенком). 1934 р. сприяв переходу з СРСР до Польщі двох своїх братів: Федора та Івана⁴⁷ [10, С. 288]. У «Списку» зросійщено його по-батькові: «Корнилович», насправді ж він Корнійович:

«2335. Позлацаний Михайло Корнійович, 1902 р. н. 66/3-22»⁴⁸.

КНС, заведену УНКВС у Рівненській області 20 квітня 1940 р. на М. Позлацаного як «колишнього петлюрівського офіцера, антирадянськи налаштованого», знищили 08.06.1956⁴⁹.

Уродженець Новоград-Волинського повіту Сава Поліщук після служби в Армії УНР та інтернування працював на Бабинській цукроварні у Рівненському повіті, найбільшій трудовій колонії інтернованих вояків УНР на Волині, очолюваній генералом Армії УНР Євгеном Білецьким. Був членом культурно-освітньої філії ВУО — «Просвітянської хати» у селі Бабин. Згодом переїхав до прикордонного Корця, співпрацював із розвідкою УНР, часто зустрічався з І. Литвиненком (Морозенком)⁵⁰. Арештований 1939 р.:

«2346. Поліщук Сава Омелянович, 1895 р. н., 66/3-20»⁵¹.

Прапорщик царської армії, старшина Армії УНР Костянтин Гладуновський у міжвоєнний період проживав у с. Велика Клецька поблизу прикордонного Корця. Працював лісником та допомагав розвідці УНР. Арештований органами НКВС 24.12.1939 та етапований до Києва 02.04.1940⁵²:

«681. Гладуновський Костянтин Степанович, 1891 р. н., 41/3-107»⁵³.

Уродженець с. Залізниця Рівненського повіту хорунжий Армії УНР Семен Новак після поразки революції оселився у с. Даничів, опікувався впорядкуванням поховань українських вояків, мав псевдо «Петлюра». Відстоюючи українізацію православної церкви в Польщі, належав до Товариства ім. митрополита Петра Могили. Звинувачений польською владою у «націоналістичній діяльності», 1934 р. ув'язнений у таборі Береза Картузька. 1939 р. арештований органами НКВС за агентурною справою «Блок» і етапований до Києва⁵⁴ [54, С. 250—252]:

⁴⁷ Держархів Рівненської обл. Ф. 30. Оп. 20. Спр. 845. Арк. 53; ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5 (Р). Оп. 1. Спр. 68253. Арк. 103; ГДА СЗРУ. Ф. 1. Спр. 12617. Т. 15. Арк. 200зв., 249зв.; Т. 9. Арк. 206.

⁴⁸ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. Арк. 83.

⁴⁹ Там само. Спр. 897. Арк. 235.

⁵⁰ Держархів Рівненської обл. Ф. Р-2771. Оп. 2. Спр. 3761. Арк. 20.

⁵¹ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. Арк. 83.

⁵² ГДА СЗРУ. Ф. 1. Спр. 12617. Т. 8. Арк. 72; ГДА СБУ, м. Рівне. Ф. 5 (Р). Спр. 5233. Арк. 20, 103.

⁵³ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. Арк. 26.

⁵⁴ Держархів Волинської обл. Ф. 63. Оп. 1. Спр. 27. Арк. 4; Держархів Рівненської обл. Ф. Р-2771. Оп. 2. Спр. 1157. Арк. 12; Спр. 1870. Арк. 14; Государственный архив Брестской области (ГАБО). Ф. 98. Оп. 1. Д. 1633. 7 л.

«2087. Новак Семен Іванович, 1900 р. н., 66/3-2»⁵⁵.

КНС, заведена УНКВС у Рівненській області 06.11.1939 на С. Новака як «колишнього петлюрівського діяча, члена ОУН», була знищена⁵⁶.

Потрапив до «Списку» і був розстріляний отаман Армії УНР Олександр Палієнко, командир Особливого корпусу військ УНР на Волині (січень-березень 1919), що брав участь у придушенні Дубровицького більшовицького виступу. У період революції за грабунки, відмову їхати на фронт його двічі арештовували, але звільняли за протекцією «відомих» людей. Уродженець Сквирщини, він за сприяння отамана Володимира Оскілка отримав картку азилю і осів у с. Басів Кут поблизу Рівного. У 1920-х роках був членом заснованих В. Оскілком проурядових установ: Української народної партії (соціалістів-самостійників), Українського селянського кооперативного банку у Рівному. У 1930-х роках вступив до ВУО, був обраний членом Ради ВУО від рівненського повіту, секретарював у місцевому товаристві «Рідна хата», був членом спортивного клубу «Горинь» у Рівному⁵⁷ [55, С. 22—24; 56, С. 78, 84—85; 114, 188, 190; 57, С. 1; 58, С. 5]:

«2207. Палієнко Олександр Михайлович, 1889 р. н., 41/3-87»⁵⁸.

Сергій Дідякін, учасник революційних подій, котрий, імовірно, служив у білогвардійців, а згодом в Армії УНР, у міжвоєнний період проживав у с. Веселівка Кременецького повіту. Одружився з місцевою вчителькою, полькою за національністю, зайнявся господарством свого тестя. У грудні 1939 р. заарештований, згодом розстріляний:

«905. Дідякін Сергій Андрійович, 1898 р. н., 42-37»⁵⁹.

Після арешту С. Дідякіна його дружина і двоє неповнолітніх доньок були виселені на спецпоселення у Казахстан. Це була поширена практика щодо родин «ворогів радянської влади»: висилали, як правило, дружин і малих дітей. Маємо документальні підтвердження про вислання сімей учасників Української революції, громадських діячів Волинського воеводства С. Новака, Я. Бичківського, К. Гладуновського, Н. Лотоцького, М. Маслова, В. Мохнюка, М. Певного, М. Тележинського, долі їхні складались по-різному. Дружина і діти С. Дідякіна 1946 р. як польські громадяни виїхали до Польщі. Одна з доньок, у заміжжі Моніка Лімінг, з часом опинилась у Великій Британії. Намагаючись з'ясувати долю свого батька, якого «нібито засудили 1941 р. у Харкові», вона у лютому 1990 р. звернулась по допомогу до консульства⁶⁰. Через це прокуратура Тернопільської області розпочала перевірку, місцеве УКДБ відновило справу, розпочавши додаткове розслідування. Були зробле-

⁵⁵ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. Арк. 74.

⁵⁶ Там само. Спр. 897. Арк. 223.

⁵⁷ Держархів Рівненської обл. Ф. 33. Оп. 4. Спр. 56. Арк. 219; Ф. 30. Оп. 20. Спр. 841. Арк. 41—48; Спр. 844. Арк. 1, 13; ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5(Р). Оп. 1. Спр. 68253. Арк. 26.

⁵⁸ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. Арк. 79.

⁵⁹ Там само. Арк. 33.

⁶⁰ ГДА СБУ, м. Тернопіль. Ф. П. Спр. 6727. Арк. 7.

ні запити у Москву, Харків, Київ, розшукали та взяли показання у свідків. У результаті ухвалено постанову «про припинення справи за недоведеністю участі у здійсненні злочину», «факт застосування репресій вважати достовірно установленим», а «Діядкіна С.А. визнати таким, що підлягає реабілітації». Так, 09.08.1991 прокуратура Тернопільської області ухвалила рішення про його реабілітацію⁶¹. М. Лімінг у березні 1992 р. повторно звернулась з аналогічним проханням вже до президента України Л. Кравчука, вказавши, що відповіді на перше звернення не отримала. На цей раз доньці надіслали рішення про реабілітацію, однак інформації про долю батька вона не отримала (також їй не повернули родинного будинку). СРСР зник, але система все ще зберігала свої страшні таємниці.

Серед родичів емігрантів УНР були й ті, хто постраждав не лише як спецпоселенці. У «Списку» знаходимо прізвище дружини старшини Армії УНР Романа Чепеленка (уродженця Полтавщини, учасника Першої світової війни та Української революції, який після інтернування у Калішському таборі працював на Бабинській цукроварні) — Валентину Чепеленко (у дівочтві Дідковська)⁶². На жаль, доля Романа Чепеленка нам невідома, а ось його дружину, матір одинадцятилітніх близнюків, розстріляли:

«3195. Чепеленко Валентина Наумівна. 1900 р. н., 57/3-49»⁶³.

У «Список» потрапило багато українців, мешканців міжвоєнної Волині, які не брали участі у революційних подіях 1917—1921 рр., але більшовицька влада вважала їх «невиправними ворогами». Ця тема потребує спеціального вивчення та аналізу, як і виокремлення інших груп людей, страчених 1940 р. в «особливому порядку».

Отже, діячі УНР як носії національної ідеї, активісти українського політичного, культурного, освітнього, кооперативного, релігійного життя міжвоєнної Волині, на початку Другої світової війни опинились у числі перших заарештованих репресивною системою. Серед них було не менше 24 осіб, розстріляних без суду за секретною постановою політбюро ЦК ВКП(б) від 05.03.1940. У розстрільний «Список» потрапили послі і сенатори до польського парламенту від Волині, вчителі, кооператори, журналісти, військові та цивільні діячі УНР, їхні близькі родичі, доля яких довгий час залишалась невідомою.

Висновки. Розсекречені документи спецслужб є важливим джерелом, що проливає світло на специфіку роботи більшовицької влади, сприяє поверненню із забуття тисяч імен українців і відновленню пам'яті про них. Початок Другої світової війни, руйнація Польської держави та поширення на західноукраїнських землях радянської влади призвели до знищення попередньої політичної структури суспільства та її носіїв. Серед звірств більшовиків кричущим актом

⁶¹ Там само. Арк. 27—28, 29.

⁶² Держархів Рівненської обл. Ф. Р—740. Оп. 6. Спр. 77. Арк. 308; ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5(Р). Оп. 1. Спр. 68253. Арк. 105.

⁶³ ГДА СБУ, м. Київ. Ф. 5. Спр. 926. Арк. 112.

агресії, людиноненавистництва та маніпуляцій був «катинський злочин», що об'єднував два складники. Перший: розстріл польських військовополонених, утримуваних у таборах Козельська, Старобільська, Осташкова. Другий: розстріли цивільних людей, ув'язнених у тюрмах Західної України і Західної Білорусії. Списки в'язнів західноукраїнських тюрем, розстріляних згідно із секретною постановою політбюро ЦК ВКП(б) від 05.03.1940, зберігаються у ГДА СБУ.

У «Списку» ми віднайшли, виділили, ідентифікували 23 прізвища військових і цивільних діячів періоду УНР, які згодом жили у Волинському воєводстві, та одне прізвище дружини хорунжого Армії УНР. З'ясовано їхню долю після арешту органами НКВС. Виокремлено серед розстріляних без суду осіб групу волинських послів до польського сейму і сенату, діячів регіональної проурядової української партії ВУО, представників освітнього, культурного, релігійного, кооперативного життя краю. Доведено, що активна громадянська позиція у період Української революції 1917—1921 рр., діяльність у міжвоєнний період стали основними причинами їх арешту органами НКВС і розстрілу як «невиправних ворогів».

До сьогодні залишається нез'ясованим місце проведення розстрілів. Уважаємо вірогідним, що деяких заарештовані могли вбити у в'язницях Західної України, де їх утримували, декого етапували до Києва, Харкова, Херсона та інших міст. Родини розстріляних у більшості випадків вислали на спецпоселення, переважно у Казахстан. Життя родичів українських бранців може стати темою нових досліджень, як і подальше вивчення розстрільних списків із виокремленням національного складника.

REFERENCES / СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Marynovych, M. Yak stertykainovu pechat komunizmu? Pomizh nepamiattiu, zlopamiattiu i ztsilenniam pamiaty. *Ukrainskyi tyzhden. Spetsproekt «Katyn»*. 2012, 21—27.09. URL: <http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/science/totalitarizm/doslid/katyn.pdf> [in Ukrainian].
[Маринович М. Як стерти кайнову печать комунізму? Поміж непам'яттю, злопам'яттю і зціленням пам'яті. Катинська трагедія: український вимір. Спільний проект Польського Інституту у Києві та «Українського тижня». URL: <http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/science/totalitarizm/doslid/katyn.pdf> (дата звернення: 12.09.2021)].
2. Zinchenko, O. Hodyna papuhu. *Ukrainski storinky Katyni*. Kyiv, 2011 [in Ukrainian].
[Зінченко О. Година папуги. Українські сторінки Катині. Київ, 2011].
3. Lojek, J. (Jerzewski, L.). *Dzieje sprawy Katynia*. Bialystok, 1989 [in Polish].
4. Waida, A. *Katyn*. Warszawa, 2007 [in Polish].
5. Lebedeva, N.S. (Ed.). *Katyn. Plenniki neobyavlennoy voyny. Dokumenty i materialy*. Moscow, 1997 [in Russian].
[Катынь. Пленники необъявленной войны. Документы и материалы. Сост. Н.С. Лебедева и др. Москва, 1997].
6. Petrov, N. *Nahrazhdeny za rasstrel*. 1940. Moscow, 2016 [in Russian].
[Петров Н. Награждены за расстрел. 1940. Москва, 2016].
7. Kryvosheia, V., Onyshko, L. “Ukrainskyi katynskyi spysok” — za i proty (Ukrainiska Lista Katynska — pro et contra). *Hileia*. Spetsvypusk. Kyiv, 2011. pp. 8-18 [in Ukrainian].

- [Кривошея В., Онишко Л. «Український катинський список» — за і проти (Ukrainińska Lista Katyńska — pro et contra). *Гілея*. Спецвипуск. Київ, 2011. С. 8—18].
8. Verstiuk, V., Ostashko, T. Diiachi Ukrainsoi Tsentralnoi Rady: Biohrafichnyi dovidnyk. Kyiv, 1998 [in Ukrainian].
[Верстюк В., Осташко Т. Діячі Української Центральної Ради: Біографічний довідник. Київ, 1998].
 9. Tynchenko, Ya. Ofitseryskiy korpus Armii Ukrainsoi Narodnoi Respubliki (1917—1921). Kn. 1. Kyiv, 2007 [in Ukrainian].
[Тинченко Я. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917—1921). Кн. 1. Київ, 2007].
 10. Tynchenko, Ya. Ofitseryskiy korpus Armii Ukrainsoi Narodnoi Respubliki (1917—1921). Kn. 2. Kyiv, 2011 [in Ukrainian].
[Тинченко Я. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917—1921). Кн. 2. Київ, 2011].
 11. Hai-Nyzhnyk, P. Zhurnal zarakhuvannia starshyn diievoi Armii UNR na diisnu viiskovu sluzhbu 1920—1923 rr. URL: http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1923.army_unr.php [in Ukrainian].
[Гай-Нижник П. Журнал зарахування старшин дієвої Армії УНР на дійсну військову службу 1920—1923 рр. URL: http://www.hai-nyzhnyk.in.ua/doc2/1923.army_unr.php (дата звернення: 10.06.2021)].
 12. Lys, S. Olena Levchanivska: taieynytsia № 43/3-37. in *Reabilitovani istoriieiu: Volynska oblast*. Kn. 1. Lutsk, 2010 [in Ukrainian].
[Лис С. Олена Левчанівська: таємниця № 43/3-37. *Реабілітовані історією: Волинська область*. Кн. 1. Відп. секр. М. Кучерепа та ін. Луцьк, 2010. С. 604—614].
 13. Shymanskyi, P. Muzychna kultura Volyni I polovyny XX st. Lutsk, 2005 [in Ukrainian].
[Шиманський П. Музична культура Волині I половини XX ст. Луцьк, 2005].
 14. Zhyvuyuk, A., Davydyuk, R. Naddnipyanska Ukraine emigrants musical activities in Volyn voivodeship. *East. European Historical Bulletin*. 2019. 12: 116-125.
 15. Davydyuk, R. Z poliakamy za Ukrainu: Naddnipyanska emihratsiia v suspilno-politychnomu zhytti mizhvoennoi Volyni. Rivne, 2014 [in Ukrainian].
[Давидюк Р. З поляками за Україну: Наддніпрянська еміграція в суспільно-політичному житті міжвоєнної Волині. Рівне, 2014].
 16. Davydyuk, R. Ukrainka politychna emihratsiia v Polshchi: sklad, struktura, hromadskopolitychni praktyku na terytorii Volynskoho voievodstva. Lviv; Rivne, 2016 [in Ukrainian].
[Давидюк Р. Українська політична еміграція в Польщі: склад, структура, громадсько-політичні практики на території Волинського воєводства. Львів; Рівне, 2016].
 17. Ilin, O. Kryzhanovskiy Mykola Klymovych. Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy. 2014. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=791 [in Ukrainian].
[Ільїн О. Крижановський Микола Климович. Енциклопедія сучасної України. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=791 (дата звернення: 20.06.2022)].
 18. Wiszka E. Emigracja ukraińska w Polsce 1920—1939. Toruń, 2004. [in Polish].
 19. Ukrainskiy tyzhden. Spetsproekt “Katyn”. URL: <http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/science/totalitarizm/doslid/katyn.pdf> [in Ukrainian].
[Катинська трагедія: український вимір. Спільний проект Польського Інституту у Києві та «Українського тижня». URL: <http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/science/totalitarizm/doslid/katyn.pdf> (дата звернення: 11.07.2022)].
 20. Skollon, M. Cherez 80 rokov “katynska brekhnia” vse shche prodovzhuie zhyty u Rosii. 2020.06.03 URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30472633.html> [in Ukrainian].

- [Сколлон Майкл. Через 80 років «катинська брехня» все ще продовжує жити у Росії. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30472633.html> (дата звернення: 11.07.2022)].
21. Listy Katyńskiej ciąg dalszy. Straceni na Ukrainie. Zeszyty Katyńskie. nr. 4. Pod redakcją Marka Tarczyńskiego. Warszawa, 1994 [in Polish].
 22. Kryvosheia, V., Onyshko, L. "Ukrainskyi katynskyi spysok": natsionalna ta sotsialna skladovi. *Politychni represii v Ukrainii RSR 1937—1938 rr.: doslidnytski refleksii ta interpretatsii. Do 75-richchia "Velykoho teroru" v SRSR*. Proceedings All-Ukrainian Conference. Kyiv, 2013, pp. 280-299 [in Ukrainian].
[Кривошея В., Онишко Л. «Український катинський список»: національна та соціальна складові. *Політичні репресії в Українській РСР 1937—1938 рр.: дослідницькі рефлексії та інтерпретації. До 75-річчя «Великого терору» в СРСР*. Матеріали Всеукр. наук. конф. м. Київ, 15 берез. 2021 р. Упоряд: О.Г. Бажан, Р. Ю. Подкур. Київ, 2013].
 23. Humeniuk, N. Taïemnytsia "№ 34-3/37". *Narodna trybuna*. Lutsk. 1995, Liutyi 24 [in Ukrainian].
[Гуменюк Н. Таємниця «№ 34-3/37». *Народна трибуна* (Луцьк). 1995. 24 лют.].
 24. Kucherepa, M., Davydiuk, R. VUO. Volynske ukrainske obiednannia (1931—1939 rr.). Lutsk, 2001 [in Ukrainian].
[Кучерепа М., Давидюк Р. ВУО. Волинське українське об'єднання (1931—1939 рр.). Луцьк, 2001].
 25. Z zhyttia ukrainsoi himnazii v Lutsku. *Ukrainska nyva*. 1934. 15 lyp. S. 1 [in Ukrainian].
[З життя української гімназії в Луцьку. *Українська нива*. 1934. 15 лип. С. 1].
 26. Kubiiovych, V. (Ed.) Entsyklopediia ukrainoznavstva: Slovnykova chastyna. U 10 t. T. 4. Lviv, 1994 [in Ukrainian].
[Енциклопедія українознавства: Словникова частина. У 10 т. Т. 4. Голов. ред. В. Кубійович. Львів, 1994].
 27. Levchanivska, I. Senatorka (memuary). Lviv, Dubno, Lutsk, 2004 [in Ukrainian].
[Левчанівська І. Сенаторка (мемуари). Львів, Дубно, Луцьк: Надстир'я, 2004].
 28. Manko, M. Ostrozkyi vymir Katynsoi trahedii. *Zamkova hora*. 2015, 28 liutoho. P. 6. Ostroh [in Ukrainian].
[Манько М. Острозький вимір Катинської трагедії. *Замкова гора. Острозька громадсько-політична газета*. 2015. 28 лют. С. 6].
 29. Dzei, M. Dolia Vasyliia Mokhniuka. in *Reabilitovani istoriieiu: Volynska oblast*. Kn. 1, 567-574. Lutsk, 2010 [in Ukrainian].
[Дзей М. Доля Василя Мохнюка. *Реабілітовані історією. Волинська область*. Кн. 1. Луцьк, 2010].
 30. Vlasiuk, O. Predstavnyky Volyni u polskomu parlamenti pershoho sklykannia. *Slovianskyi visnyk*. 2012. 14: 20-25 [in Ukrainian].
[Власюк О. Представники Волині у польському парламенті першого скликання. *Слов'янський вісник*. Вип. 14. Рівне, 2012. С. 20—25].
 31. O. K-a. Kooperatyvni kursy v Liubomli na Volyni. *Hospodarsko-kooperatyvnyi chasopys*. 1928. 18 sich.: 4-5 [in Ukrainian].
[О. К-а. Кооперативні курси в Любомлі на Волині. *Господарсько-кооперативний часопис*. 1928. 18 січ. С. 4—5].
 32. Ukrainska Himnaziia v Rivnomu. *Ukrainska nyva*. 1931. 30 zhovt. S. 2 [in Ukrainian].
[Українська Гімназія в Рівному. *Українська нива*. 1931. 30 жовт. С. 2].
 33. Dobrochynska, V. Rivnenska ukrainska himnaziia (1923—1939 rr.): kulturno-osvitnii fenomen na tli doby. Rivne, 2016 [in Ukrainian].
[Доброчинська В. Рівненська українська гімназія (1923—1939 рр.): культурно-освітній феномен на тлі доби. Рівне, 2016].

34. *Volynske slovo*. 1937. 11 berez. S. 6 [in Ukrainian].
[*Волинське слово*. 1937. 11 берез. С. 6].
35. Boiko, V.M., Vorobei, R.B., Demchenko, T.P. (Eds). *Ukrainskyi zizd u Chernihovi (8—10 chervnia 1917 r.): materialy ta komentari*. Chernihiv, 2012 [in Ukrainian].
[Український з'їзд у Чернігові (8—10 червня 1917 р.): матеріали та коментарі. Упоряд.: В.М. Бойко, Р.Б. Воробей, Т.П. Демченко. Чернігів, 2012].
36. *Z ukrainskoho zhyttia u Kovli*. *Ukrainska nyva*. 1929. 1 sich.: 3 [in Ukrainian].
[З українського життя у Ковлі. *Українська нива*. 1929. 1 січ. С. 3].
37. *Ukrainska nyva*. 1936. 3 veres.: 2 [in Ukrainian].
[*Українська нива*. 1936. 3 верес. С. 2].
38. *Volynske slovo*. 1939. 9 lip. S. 2 [in Ukrainian].
[*Волинське слово*. 1939. 9 лип. С. 2].
39. Kavunnyk, V. (Ed). *Arkhiv Ukrainkoï Narodnoï Respubliky. Ministerstvo zakordonnykh sprav. Diplomatychni vidnosyny vid Versalskoho do Ryzkoho myrnykh dohovoriv (1919—1921)*. Kyiv, 2016 [in Ukrainian].
[Архів Української Народної Республіки. Міністерство закордонних справ. Дипломатичні відносини від Версальського до Ризького мирних договорів (1919—1921). Упоряд.: Валентин Кавунник. Київ, 2016].
40. *Volynske slovo*. 1937. 21 sich.: 6 [in Ukrainian].
[*Волинське слово*. 1937. 21 січ. С. 6].
41. *Zhyttia Volyni*. *Ukrainska nyva*. 1927. 28 sich. S. 2 [in Ukrainian].
[Життя Волині. *Українська нива*. 1927. 28 січ. С. 2].
42. *Ukrainski kooperatyvni kursy. Hospodarsko-kooperatyvnyi chasopys*. 1926. 7 kvit.: 2-3 [in Ukrainian].
[Українські кооперативні курси. *Господарсько-кооперативний часопис*. 1926. 7 квітня. С. 2—3].
43. *Dilo*. 1935. 22 serp.: 2 [in Ukrainian].
[*Діло*. 1935. 22 серп. С. 2].
44. *Zahalni Zbory Ukrainkoho Sportovoho Kliubu "Styr"*. *Volynske slovo*. 1937. 20 trav. S. 4 [in Ukrainian].
[Загальні Збори Українського Спортивного Клубу «Стир». *Волинське слово*. 1937. 20 трав. С. 4].
45. *Volynske slovo*. 1937. 1 sich.: 10 [in Ukrainian].
[*Волинське слово*. 1937. 1 січ. С. 10].
46. *Volynske slovo*. 1937. 25 liut.: 5 [in Ukrainian].
[*Волинське слово*. 1937. 25 лют. С. 5].
47. *Volynske slovo*. 1939. 2 liut.: 5 [in Ukrainian].
[*Волинське слово*. 1939. 2 лют. С. 5].
48. *Do istorii Tovarystva "Prosvita" v Berestiu na Polissiu*. *Litopys Volyni*. Vinnipeh. 1962. Ch. 6 [in Ukrainian].
[До історії Товариства «Просвіта» в Берестю на Поліссю. *Літопис Волині*. Вінніпег. 1962. Ч. 6].
49. *Dmytriuk, V. Dorohamy viiny i myru: spomyny z dodatkom materialiv do istorii simi*, 2012 [in Ukrainian].
[Дмитріюк В. Дорогами війни і миру: спомины з додатком матеріалів до історії сім'ї. Упоряд. Мирослава та Володимир Дмитріюки. 2012].
50. *Hnoiєvyi, I. Ukrainka narodnia shkola im. Ol. Storozhenka v Berestiu ta polska shkilna polityka na pivnichno-zakhidnykh ukrainskykh zemliakh*. *Litopys Volyni*. 1961, 5: 85-39 [in Ukrainian].

- [Гноєвий І. Українська народня школа ім. Ол. Стороженка в Берестю та польська шкільна політика на північно-західних українських землях. *Літопис Волині*. 1961. Ч. 5. С. 85—39].
51. *Volynske slovo*. 1937. 4 berez.: 6 [in Ukrainian].
[*Волинське слово*. 1937. 4 берез. С. 6].
52. Bazhan, O., Hasai, Ye., Hutsal, P. (Eds). *Reabilitovani istoriieiu*. Ternopil'ska oblast. Kn. 1. Ternopil: Zbruch, 2008 [in Ukrainian].
[Реабілітовані історією. Тернопільська область. Кн. 1. Упоряд.: О. Бажан, Є. Гасай, П. Гуцал. Тернопіль: Збруч, 2008. 728 с.].
53. Kucherepa, M. (Ed.). *Reabilitovani istoriieiu*. Volyn'ska oblast. Kn. 4. Kyiv; Lutsk, 2019 [in Ukrainian].
[Реабілітовані історією. Волинська область. Кн. 4. Кер. автор. кол. М. Кучерепа. Київ; Луцьк, 2019].
54. Danylenko, V., Kokin, S. (Eds). *Radianski orhany derzhavnoi bezpeky u 1939 — chervni 1941 rr. Dokumenty GDA SB Ukrainy*. Kyiv, 2009 [in Ukrainian].
[Радянські органи державної безпеки у 1939 — червні 1941 рр. Документи ГДА СБ України. Упоряд.: В. Даниленко, С. Кокін. Київ, 2009].
55. Sereda, M. *Otamanshchyna*. Otaman Paliienko. *Litopys Chervonoї Kalyny*. 1929, 3: 22-24 [in Ukrainian].
[Середа М. Отаманщина. Отаман Палієнко. *Літопис Червоної Калини*. 1929. Ч. 3. Груд. С. 22—24].
56. Mytrofanenko, Yu. *Ukrainska otamanshchyna 1918—1919 rokiv*. Vyd. 3-tie. Kropyvnytskyi, 2016 [in Ukrainian].
[Митрофаненко Ю. Українська отаманщина 1918—1919 рр. Вид. 3-тє, випр. і доповн. Кропивницький, 2016].
57. *Dzvin* (Rivne). 1924. 29 lystop.: 1 [in Ukrainian].
[*Дзвін* (Рівне). 1924. 29 листоп. С. 1].
58. *Ukrainska niva*. 1931. 15 lyp.: 5 [in Ukrainian].
[*Українська нива*. 1931. 15 лип. С. 5].

Received / Надійшла 20.01.2023

Ruslana DAVYDYUK

PhD hab. (History), Associate Professor, Professor
Rivne State Humanities University (Rivne, Ukraine)
davrus63@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-0485-5121>

THE EXECUTION “IN A SPECIAL ORDER”
OF FORMER UPR RESIDENTS:
THE FIRING LIST OF 1940

The purpose of the scientific article is to find and single out the figures of the Ukrainian Revolution of 1917—1921, who joined the public and political life of interwar Volyn, in the list of civilians imprisoned in the prisons of Western Ukraine and executed by decision of the secret resolution of the Politburo of the Central Committee of the All-Union Communist Party (b) dated March 5, 1940. **The methodology** is based on the principles of historicism, systematicity, verification, and scientificity. Biographical, problem-searching, chronological, and retrospective methods are used. The method of local history, as well as the prosopographical approach, became important for recreating the main stages of the biography of the figures of the Ukrainian People’s Republic who were on the “shooting” list. **Scientific novelty.** It was analyzed and singled out groups of UPR figures, activists of public, cultural, political, and cooperative life of the Volyn Voivodeship, who were arrested by the *NKVD* bodies, were included in a special list of those shot without trial, according to the resolution of the Politburo of the Central Committee of the All-Union Communist Party (b) dated March 5, 1940. **Conclusions.** The Katyn crime is the collective name for the execution of Polish prisoners of war who were held in the Kozelskyi, Starobilskyi and Ostashkivskyi camps and civilians who were in prisons in Western Ukraine and Western Belarus. The lists of the latter are partly in the State Archive of the Security Service of Ukraine in a separate file. As a result of the analysis of this list, the names of military and civilian figures of the UPR period who were connected with the Volyn Voivodeship in the interwar period were found and identified, and their fate after their arrest by the *NKVD* authorities was clarified. It has been proven that the list included both local natives and natives of the Trans-Dnipro region who, after the defeat of the revolution, settled as political emigrants in the territory of Western Volyn, which was part of the Second Polish Republic. Groups of Volyn ambassadors to the Polish Seim and Senate, figures of the regional political party Volyn Ukrainian Association, and representatives of the educational, cultural, religious, and cooperative life of the Volyn Voivodeship were singled out. It has been proven that the active civil position during the Ukrainian Revolution of 1917—1921 and activities in the interwar period were the main reasons for the arrest by the *NKVD* authorities and, according to the secret resolution of the Politburo of the Central Committee of the All-Union Communist Party of March 5, 1940, the subsequent execution of some persons, including prisoners in the prisons of Western Ukraine.

Keywords: *Ukrainian People’s Republic, Ukrainian interwar political emigration, Volyn Voivodeship, repression, shootings, NKVD.*